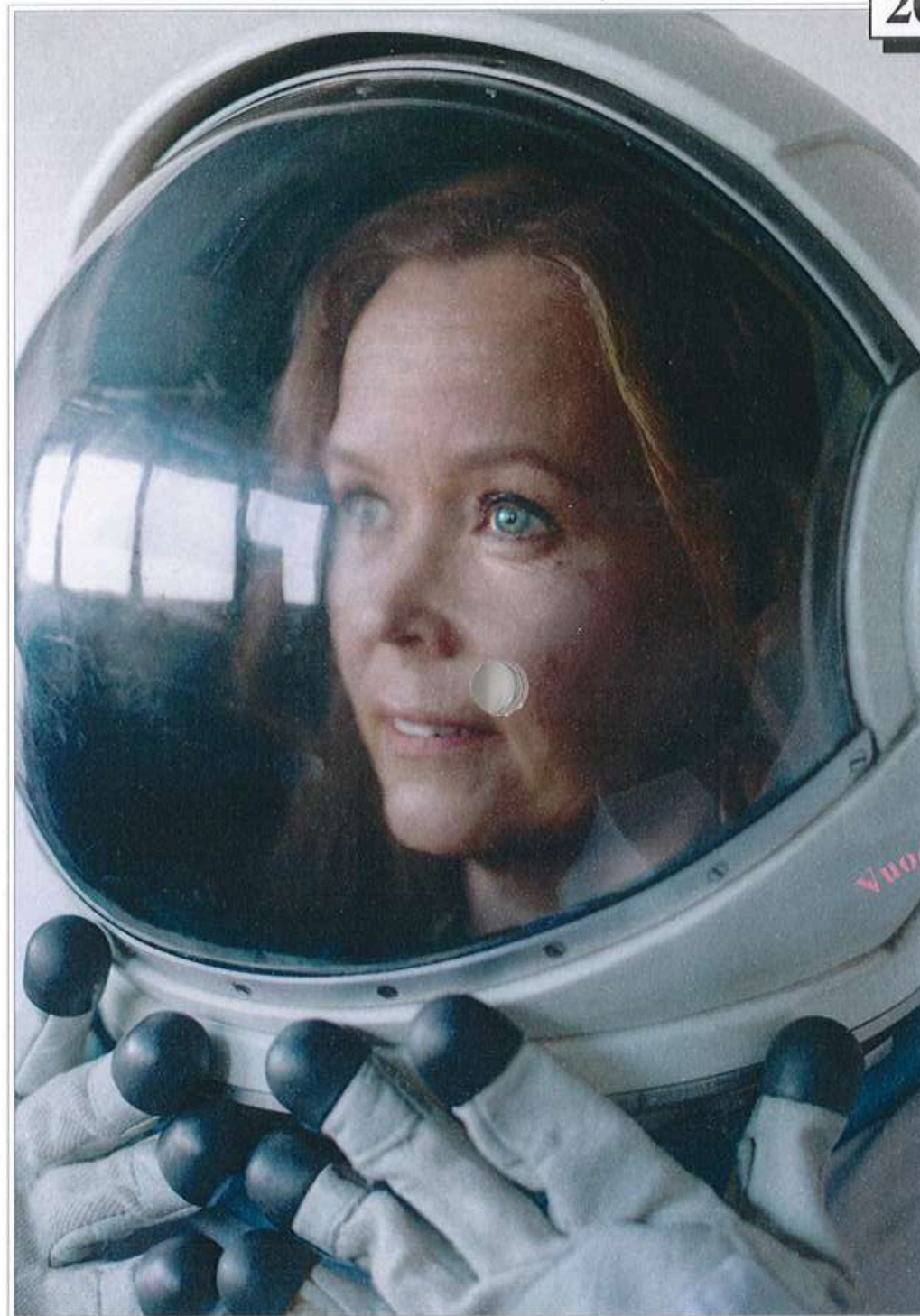

Ajankuva

2019

Vuoden 2018 Edi-voittajat

Tämän olen oppinut
21 media-alan
huippuosajan vinkit

Intuitiotutkija Asta Raami:
"Analytiikka ja intuitio
eivät ole ristiriidassa"

*Gaalatunnelma
katossa!
Katso kuvat!*

AIKAKAUSMEDIA

Mielen superäly

Roboteista ja tekoälystä puhutaan tulevaisuuden keksintöinä. Ihmisessä on kuitenkin olemassa niitä suurempi superäly, kapasiteetti täysin uutta luovaan ajatteluun, sanoo intuitiota tutkinut ja siitä väitellyt **Asta Raami**. Teksti Kati Kelola Kuvat Sanna Lehto

Mitä on intuitio? Harvalla meistä on antaa kysymykseen tarkkaa vastausta, vaikka käytäisimme sanaa arkipuheessa. Se on ehkä jokin "filis" tai tunne. Sitä on vaikea selittää.

Tämän tietää myös intuitiotutkija.

"Intuitio on sanana kauhean vaikea, koska se on sellainen kaatolaari", Asta Raami sanoo Helsingin yliopiston Tiedekulman kahvilassa.

"Se nähdään perinteisesti vähän hörhönä, epämääräisenä ja epäluotettavana. Mutta kun on tutkittu nobelisteja ja visionäärisiä bisnesjohtajia, niin heiltä kaikilta löytyy poikkeuksellisen hyvä kyky hyödyntää intuitiota."

Asta Raami tutkii intuitiota osana ajatteluamme. Hän selvittää, millä tavalla käytämme intuitiota ja voimme tietoisesti hyödyntää sitä ongelmanratkaisussa ja ideoinnissa – ja saada jopa nykytiedon mullistavaa tietoa intuition avulla.

"Ajattelussamme on kaksoissysteemijärjestelmä, joka sisältää intuition ja päättelyn", Raami sanoo. "Kaikki, mikä ei ole päättelyä, on intuitiota."

Luovuus ja sen syntymekanismit alkoivat kiinnostaa Aalto-yliopiston Media Labissa väitellyttä Raamia, kun hän opiskeli ensimmäistä tutkintoaan kasvatustieteissä Helsingin yliopistossa 1980-luvun lopulla. Samoihin aikoihin hän ryhtyi myös tekemään graafisen suunnittelun tutkintoa Taideyliopistossa korkeakoulussa. Raami

halusi ymmärtää luovuutta, mistä se syntyy ja miten sitä voi hyödyntää.

"Olin kiinnostunut siitä, että miten saan sen ammatin haltuun."

Raami ei saanut kysymyksiinsä vastausta ja päätti ryhtyä itse selvittämään sitä. Hän työskenteli Taideyliopistossa korkeakoulussa ja sittemmin Aalto-yliopistossa yhteensä 15 vuotta luovuuden kehittämisen parissa niin tutkijana kuin opettajana.

Vuonna 2015 valmistunut väitöskirja käsitteli intuition käyttöä ja kehittämistä. Väitöskirjassaan Raami hyödynsi useita eri tutkimusaloja, kuten kasvatustiedettä, psykologiaa, kognitiotiedettä sekä bisnes- ja luovuustutkimusta.

Poikkitieteellisestä taustasta on ollut Raamin mielestä intuitiotutkimuksessa hyötyä.

"Olen tarvinnut kaikkea kolmea opiskelemani alaa siihen, että olen voinut pureutua niin monisyiseen ilmiöön kuin intuitio."

Väitöskirjansa ja opettajantyönsä päättymisen jälkeen Raami on muun muassa kirjoittanut intuitiota kirjaa *Älykäs intuitio ja miten käytämme sitä*, ja hän kiertää puhumassa intuitiosta eri alojen ammattilaisille. Parhaillaan työn alla on mahdollottomien ongelmien ratkaisua käsittelevä teos. Vuonna 2016 hän perusti Innerversity-startupin, joka keskittyy siihen, miten in-

tuition potentiaalia voi hyödyntää ongelmanratkaisussa ja päätöksenteossa.

Intuitiota on montaa eri tyyppiä, mutta Raami on kiinnostunut niistä erityisesti kolmesta:

On vaistoihin perustuva intuitio, jota Raami kutsuu leikkisästi ”apinaksi meissä”. Se pohjautuu vaistoihin ja herää esimerkiksi, kun tunnemme olomme uhatuksi.

Toinen on asiantuntijuuteen perustuva intuitio. ”Se muotoutuu yli kymmenen vuoden asiantuntijuuden jälkeen.” Tämä intuitiotyyppi pohjautuu opittuun, luettuun ja kuultuun.

”Sen pohjalta lääkäri tietää, mistä sairaudesta on kyse tai tutkija tietää, mistä suunnasta potentiaalinen ratkaisu voi löytyä.”

Kolmannen intuition muodon Raami on nimennyt intuition kolmanneksi ulottuvuudeksi.

Se tuottaa tietoa, joka ylittää asiantuntijuuden antamat opit. Sitä voisi kutsua vaikka intuition supervaihteeksi. Tätä ulottuvuutta pystyvät Raamin mukaan hyödyntämään ajattelussaan ne ihmiset, jotka kykenevät johonkin aivan uuteen, kuten tieteelliseen läpimurtoon.

”Jos tutkimme nobelisteja tai visionäärejä, heidän tietonsa ei enää pohjaudukaan vain asiantuntijuuteen, vaan he kykenevät ylittämään sen. Kolmanteen ulottuvuuteen liittyvät esimerkiksi välähdyksen tai ilmes-tyksen kaltaiset näyt.”

Vaikka Raami onkin keskittynyt tutkimaan intuitiota, hän muistuttaa, että se on vain osa ihmisen ajattelua. Intuition lisäksi tarvitsemme aina myös päättelyä ja muita mielen keinoja saavuttaaksemme tuloksia.

”Ei ole edes mielekästä kysyä, mikä on syntynyt pelkästään intuition tai päättelyn avulla. Molemmat ovat ajattelumme eri puolia.”

Intuitio on kuitenkin jotain sellaista, joka vaikuttaa meissä Raamin mielestä joka tapauksessa pinnan alla.

Mieltä voi Raamin mukaan verrata lumiseen rinteeseen. Havainnollistaakseen asiaa hän avaa kannettavalta Maciltaan power pointin, ja sieltä kuvan lumisesta vuorenrinteestä. Raami käyttää intuitiosta puhuessaan paljon havainnollistavia esimerkkejä.

”Kun ensimmäisen kerran ajattelemme jotain asiaa, meillä on edessämme koskematon rinne. Voimme laskea sitä mistä kohdasta vain. Mutta heti, kun laskemme siitä kerran, rinteeseen jää ura, ja seuraavalla kerralla meidän on helpointa laskea sitä uraa pitkin.”

Näin toimivat Raamin mukaan myös aivot. Kun olemme ajatelleet jonkin asian, aivoihimme syntyy neuroyhteys, se lumisen rinteen ura, ja seuraavalla kerralla aivot automaattisesti valitsevat tämän energiatehokaimman ja nopeimman yhteyden.

”Tähän perustuu oppiminen. Vahvistamme yhteyksiä aivoissamme, ja se on hyvä asia. Näistä syntyy ajattelun pikakaistoja.”

Intuition näkökulmasta asialla on kuitenkin myös kääntöpuoli. Kun urasta tulee tarpeeksi syvä, näemme enää vain sen reunat, Raami jatkaa. Lumisen rinne katoaa, eikä vain näkökykymme vaan koko käsityskykymme ulkopuolelle.

Täältä piiloon jäävältä alueelta löytyvät Raamin mukaan ratkaisut, joita emme ole aiemmin osanneet edes ajatella.

”Voi siis ajatella, että monet ratkaisut ovat meillä jo olemassa, mutta meillä ei vain ole yhteyttä niihin. Oma mielemme estää näkemästä niitä.”

Ja juuri tältä alueelta monet visionääriset ajattelijat pystyvät Raamin mukaan hakemaan tietoa intuition avulla. He pystyvät pääsemään pois lumisesta urasta. Tämän he tekevät keskittymällä ratkaistavan ongelman sijaan oman mielensä työstämiseen ja sen esteiden purkamiseen.

”Intuition näkökulmasta mahdollisia ongelmia ei ole, on vain kyvyttömyyttä nähdä ratkaisuja.”

Oli kevät 2014. Väitöskirja oli valmis, Raamilta ei enää ollut töitä yliopistolla. Hän oli miettinyt jo jonkin aikaa, mitä tekisi seuraavaksi.

”Se oli sellainen järjetön ajatus”, Raami aloittaa ja nauraa vähän. ”Enhän mä kahteen vuoteen uskaltanut edes sanoa siitä kellekään.”

Raami oli kävelyllään istahtanut meren rantaan Helsingin Kaivopuistossa, kun ajatus hänen mukaansa vain tipahti hänelle valmiina konseptina nimeä myöten. Hänen pitäisi perustaa uudenlainen yliopisto, jonka nimi olisi Innerversity, sisäisen tiedon yliopisto – vastakohtana universitylle. Se olisi kuin yliopiston idea päälaelleen käännettynä. Kun yliopistossa tutkimusta ohjaa objektiivisuus, Innerversity-startup keskittyisi sisäiseen tietämiseen, intuition, ja subjektiivisuuden hyödyntämiseen tiedon hankinnassa.

Mutta koko idea tuntui ilmestyessään Raamista niin hullulta, että häneltä meni vielä kaksi vuotta sen sulatteluun. Ajatus oli ”överi”, ”pelottava”, ”kaikilta suunnilta tarkasteltuna järjetön”, Raami sanoo nyt Tiedekulmassa. Vielä nytkin idean ääneen sanominen naurattaa häntä vähän. Hänhän oli vain yksi ihminen, jolla ei ollut tuolloin edes vakituista työtä. Yliopistoko? Eikö olisi helpompi vain hakea töitä.

Vuonna 2016 Raami kuitenkin uskalsi lopulta tarttua ideaan. Hänestä tuntui, ettei sitä intuitiota, joka hänelle oli tullut, voinut enää ohittaa.

Nyt Raami työskentelee perustamassaan Innerversity-startupissa, ja uskoo, että sillä on annettavaa. ”Subjektiiivinen tieto on tällä hetkellä täysin alihyödynnetty voimavara.”

”Analytiikka ja intuitio eivät ole ristiriidassa.”

Jotta intuitiota voi hyödyntää työssä, esimerkiksi uusien konseptien, juttuideoiden ja palvelujen kehittämisessä, on opeteltava erottamaan luotettava ja epäluotettava intuitio.

”Musta tuntuu” ei vielä ole pätevä perustelu eikä luotettavan intuition merkki, Raami sanoo. Täytyy olla muutakin tueksi. Ideointipalaverissa ei myöskään kannata syöksyä sen perään, mikä innostaa eniten. Itse asiassa juuri tunteet ovat Raamin mukaan varmintä merkkejä siitä, että intuitio voi olla epäluotettava ja johtaa vinoumaan.

”Ihmiset, jotka kykenevät intuition kautta hakemaan tietoa, tunnistavat luotettavan intuition siitä, että siihen ei liity tunteita”, hän sanoo. ”Jos intuition liittyy ilahtumista tai toiveita, tai erityisesti pelkoa, silloin se ei yleensä ole luotettavaa.”

Se, että pelkäämme tai toivomme jotain tiettyä lopputulosta, vääristää Raamin mukaan ajatteluamme. Intuition merkkien tunnistaminen vaatii kykyä havainnoida ja eritellä, Raami sanoo. Monet Raamin haastatelmista keksijöistä ja johtajista ovat hänen mukaansa oppineet pitkän ajan kuluessa lukemaan kehossaan heräviä tuntemuksia, jotka viestittävät heille, että mieleen nousseessa ajatuksessa voi piillä jotain kiinnostavaa.

Intuitio ilmenee Raamin mukaan heillä usein nimenomaan erilaisina fyysisinä tuntemuksina. Joillakin se on tunne vatsan pohjassa, gut feeling, toiset kuvaavat saavansa kylmiä väreitä tai tuntevansa väreitä takarivossaan. Osa kuvailee tuntemustaan kokemuksena, josta puhumme arkikielessä usein kuudentena aistina. Tuntemme, kuinka joku tuijottaa meitä bussissa tai junassa.

Työelämässä kylmät väreät riittävät kuitenkin harvoin päätöksenteon perustaksi. Kun ideaa menee esittelemään työkaverille tai pomolle, on oltava jotain perustellumpaa, lukujakin. Oman intuition testaamiseen ja perusteluiden hakemiseen Raami suosittelee joukkoälyn hyödyntämistä.

”Jotta intuition tuottamaa vinoumaa voisi perata pois, kannattaa hyödyntää turvallista tiimiä ja testata ajatusta rohkeasti sillä.”

Myös asiantuntijatietoon perustuvalle intuitiolle kannattaa Raamin mukaan antaa painoa.

”Jos kokeneella asiantuntijalle tulee olo, että kaikki ei nyt ole kunnossa tai että tuolta suunnasta voisi löytyä ratkaisu, se on yleensä tärkeä tieto.”

Intuition hyödyntäminen vaatii myös uskallusta mennä hulluiltakin tuntuville ideoille kohti, sekä rohkeutta kertoa siitä ja taitoa kuunnella.

”Joskus pitää uskaltaa ajatella sitä järjettömältäkin tuntuva ajatusta loppuun saakka sen sijaan, että tyrmää sen heti mahdottomana.”

Digitalisaation myötä moni työ perustuu koko ajan enemmän dataan ja analytiikan seurantaan ja hyödyntämiseen. Toimituksissa juttujen tekoa ohjaavat enenevässä määrin luvut: sivulataukset, lukuajat, jaot, reaktiot, haut... Juttuja optimoidaan, jotta mahdollisimman moni lukija löytäisi ne verkosta. Ideoita uusille aiheille kaivetaan analytiikasta.

Millaisena Raami näkee intuition roolin datavetoisessa suunnittelussa? Voisiko intuitio tuoda siihen jotain sellaista, mitä emme voi analytiikan avulla saavuttaa?

”Analytiikka ja intuitio eivät ole ristiriidassa. Totta kai voimme hyödyntää analytiikkaa ja etsiä parempia ratkaisuja sitä kautta, mutta kaikki ratkaisut eivät löydy sieltä”, hän sanoo.

Intuitio on Raami mielestä paras työkalu uusien näkökulmien hahmottamiseen, ja olemassa olevan ylittämiseen.

”Tällä hetkellä yritämme ottaa viimeiset mehut ja tiedot päättelystä, ja etsimme ratkaisuja vaikeimpiin pulmiimme tekoälystä ja robotiikasta. Samalla sivuutamme sen, että tutkitusti ja todistetusti ihmiset kykenevät ylittämään tämän hetkisen tietämyksen ja ideoimaan jotakin, mitä ei ole ennen nähty.”

Ihmiskunnan todellinen superäly onkin Raamin mukaan intuitio. Jos verrataan robotiikkaa ja intuitiota, ne eivät ole kyvyiltään edes samalla vuosituhanella, hän sanoo. Koneäly ei ole muuta kuin simuloitua älykkyyttä.

”Mielen hiljentäminen voi edesauttaa oivallusten syntymistä.”

Jotta voisimme esimerkiksi työssämme löytää kokonaan uuden tyyppisiä ratkaisuja, meidän pitäisi Raamin mielestä päästä pois sieltä lumiseen rinteeseen lasketusta urasta. Tähän auttaa se, että pysähdymme miettimään, mikä oikeastaan on se kysymys, johon etsimme ratkaisua. Tätä tehdään Raamin mukaan työssä ja laajemminkin yhteiskunnassa harmittavan vähän.

”Usein jäämme ikään kuin apinana tekemään jotain hirveällä vauhdilla, läiskitään ja läiskitään, ja vaan tehostetaan ja tehdään enemmän sen sijaan, että käyttäisimme aikaa oikean kysymyksen kysymiseen”, hän sanoo. ”Niinpä päädyimme korjaamaan väärää asiaa tehottomalla ratkaisulla sen sijaan, että etsimme juurisyyntä ja ratkaisisimme ongelman aivan uudella tavalla.”

Ekonomisti ja nobelisti **Bengt Holmström** on Raamin mukaan puhunut asiasta hyvin.

”Muutama vuosi sitten, kun olin kuuntelemassa häntä, Holmström sanoi, että on todella paljon ihmisiä, joilla on vastauksia, mutta hirveän vähän niitä, jotka kysyvät oikeita kysymyksiä.”

Aivojen hoitaminen on yksi työelämän suurista puheenaiheista. Mediassa käsitellään paljon sitä, kuinka aivotkin tarvitsevat lepoa ja aukkoja työpäivän keskellä pystyäkseen toimimaan mahdollisimman tehokkaasti.

Sama pätee Raamin mukaan myös ajattelun intuitiiviseen osaan. ”Mielen hiljentäminen voi edesauttaa oivallusten syntymistä.”

Hyödyntääksemme intuitiota mahdollisimman hyvin, tarvitsemme Raamin mielestä irtiottoja ja aikaa, varsinkin isojen ja monimutkaisten asioiden ratkaisuun.

”Jos olemme näköalattomassa tilanteessa tai umpikujassa, koemme yleensä jonkinlaista psykistä ja fyysistä ahdistusta. Pelon kaltainen primitiivireaktio kuormittaa ajatteluamme ja näkökulma kaventuu.”

Pelon hiljentäminen avaa Raamin mukaan ajattelullemme lisää ”kaistaa”, eli se tuo väljyyttä ajatte-

luun. Mielen hiljentämisen keinoja on monia. Yhdelle voi toimia lenkkeily, toiselle mindfulness, kolmannelle luonnossa liikkuminen. Joitakin auttavat rutiinit, jopa rituaalit.

”Aivokirurgi **Juha Hernesniemi** on sanonut, että hänellä on aivan hirvittävä pelko ennen jokaista leikkausta. Hän käyttää pelkokoneistonsa hiljentämiseen ihan taikauskaisia menetelmiä: valitsee tietynlaisen myssyn, tietyt pinssit ja niin edelleen”, Raami sanoo.

”Psykologisella ja emotionaalisella turvalla on hirveän iso merkitys sille, että saamme ajattelun kaistaa käyttöön.”

Raamin tutkimien keksijöiden ja nobelistien joukosta moni on kertonut, että heille suurimmat intuition hetket tulevat unessa tai, kun aivot ovat välitilassa, kuten unen ja valveen rajamailla.

Raami on työssään kiinnostunut erityisesti juuri keksijöiden ja muiden uutta tietoa tuottavien ihmisten tavasta käyttää intuitiota ajattelunsa apuna.

Ketkä ovat hänen mielestään tällä hetkellä aikamme suurimmat visionäärit? Keiden intuitiivista ajattelua hän ihailee?

”Olen sitä mieltä, että meissä kaikissa on olemassa briljantti potentiaali, mutta me haluamme helposti ihaila kuuluisuuksia tai tiettyjä huippuja”, Raami sanoo.

”Ajattelen itse jotenkin päinvastoin. Haluan puhua keksijöiden puolesta, ja niiden, jotka eivät hirveästi ole esillä. Ajattelen että juuri he, jotka tekevät sitä valtavasti tärkeitä töitä näkymättömissä, maineen ulkopuolella, ovat todellisia sankareita. Heitä ihailen.” ●

Tyylä Janic Leino
Meikki ja hiukset Essi Kylmänen

